

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**  
**ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**  
**ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**  
**ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ**  
**ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ**

Εξεταζόμενο μάθημα: Λογοτεχνία

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τρίτη, 7 Νοεμβρίου 2017, ώρα: 15:30-18:30

Η Λογοτεχνία εξετάζεται μαζί με τη Νέα Ελληνική Γλώσσα και τα Λατινικά. Ο συνολικός χρόνος και για τα τρία (3) εξεταζόμενα μαθήματα είναι τρεις (3) ώρες.

1. Το εξεταστικό δοκίμιο της Λογοτεχνίας αποτελείται από οκτώ (8) σελίδες.
2. Να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις.
3. **ΟΛΕΣ** οι απαντήσεις των εξεταστικών δοκιμίων της Λογοτεχνίας και της Νέας Ελληνικής Γλώσσας να δοθούν στο ίδιο τετράδιο απαντήσεων.

1. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία των τριών στηλών με βάση το παράδειγμα:  
Γιώργος Σεφέρης – *Μυθιστόρημα* – μοντέρνα ποίηση.

Θοδόσης Πιερίδης	«Η Αποκριά»	Μικρασιατική Καταστροφή
Γιάννης Βλαχογιάννης	<i>Το νούμερο 31328</i>	λογοτεχνία του Αγώνα
Λεόντιος Μαχαιράς	<i>Κυπριακή συμφωνία</i>	νατουραλισμός
Ηλίας Βενέζης	«Ο Πετεινός»	μεταπολεμική ποίηση
Κοσμάς Πολίτης	<i>Eroica</i>	μυθιστόρημα εφηβείας
Μίλτος Σαχτούρης	<i>Εξήγησις της γλυκείας...</i>	χρονογραφία

**(μονάδες 6)**

2. Οι *Ελεύθεροι Πολιορκημένοι* μας έχουν παραδοθεί με τη μορφή Σχεδιασμάτων που μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της δημιουργικής γραφής και ανάγνωσης. Επιδιώκετε την εξοικείωση των μαθητών και των μαθητριών σας με τις συγγραφικές πρακτικές του Σολωμού. Ποια από τις παρακάτω θέσεις **δεν ισχύει**; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας σε 20 περίπου λέξεις.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες μελετώντας τα Σχεδιάσματα:

- α. συνειδητοποιούν την απόσταση που χωρίζει την έμπνευση από την υλοποίηση της ιδέας σε εκφραστικό επίπεδο,

β. συγκρίνουν και τα τρία Σχεδιάσματα ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο και προχωρούν οι ίδιοι σε δική τους παραγωγή δημιουργικής γραφής,

γ. συγκρίνουν και τα τρία Σχεδιάσματα ως προς τη μορφή και τη δομή και αντιλαμβάνονται ότι το Γ' Σχεδιάσμα είναι το μόνο που έχει αποσπασματικό χαρακτήρα,

δ. αντιλαμβάνονται ότι ο Σολωμός δοκιμάζει διαφορετικές εκφραστικές και στιχουργικές επιλογές στην προσπάθειά του να τιθασεύσει και να εμπλουτίσει τη γλώσσα.

(μονάδες 12)

3. Από τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί να επιλέξετε αυτά που συμπληρώνουν σωστά τα κενά στις παρακάτω προτάσεις (4 στοιχεία περισσεύουν). Να γράψετε την αρίθμηση κάθε πρότασης και δίπλα το σωστό ή τα σωστά στοιχεία κατά σειρά. Να προσθέσετε το άρθρο, όπου χρειάζεται.

**εσωτερική εστίαση, πρωτοπρόσωπη αφήγηση, λαογραφία, φωτογραφία, παντογνώστης, ηθογραφία, μουσική, έλλογη αλληλουχία, μηδενική εστίαση, ενδοδιηγητικός, κινηματογράφος, συνειρμός**

α. Συνήθως στα πεζογραφήματα η τριτοπρόσωπη αφήγηση συνδυάζεται με έναν τύπο αφηγητή που ονομάζεται «.....», γιατί γνωρίζει τα πάντα για τους ήρωες της ιστορίας.

β. Για να αποδώσουν την εσωτερική πραγματικότητα των ηρώων τους, οι ρεαλιστές συγγραφείς κάνουν συχνά χρήση «.....»: ο αφηγητής δηλαδή είναι σαν να διεισδύει στην ψυχή του ήρωα και περιγράφει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.

γ. Στα τέλη του 19ου αιώνα, οι Έλληνες συγγραφείς και διανοούμενοι στρέφονται προς τη μελέτη του λαϊκού πολιτισμού. Ως αποτέλεσμα του ενδιαφέροντος αυτού αναπτύσσονται παράλληλα στον ελληνικό χώρο ..... με τον Νικόλαο Πολίτη και ....., με βασικούς εκπροσώπους τους συγγραφείς της γενιάς του 1880.

δ. Αν η πεζογραφία του ρεαλισμού συνδέεται με ....., γιατί απεικονίζει την πραγματικότητα ως έχει, η ποίηση του συμβολισμού συνδέεται με ....., γιατί υποβάλλει ψυχικές διαθέσεις.

ε. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή ποίηση που είναι έμμετρη και έχει ....., η υπερρεαλιστική ποίηση γράφεται σε ελεύθερο στίχο και οργανώνεται με βάση τους ....., όπως αυτοί αναδύονται αυτόματα από το υποσυνείδητο.

(μονάδες 12)

4.

Γλυκέρες λαβωμένες κορμ  
 ΜΙΑ ΜΑΡΕΥ  
 ΥΕΤ ΛΟΡΙ  
 ΑΝΝΙ και εσύ ΜΑΡΙ  
 πού είστε  
 σεις, νεές, κοπέλλες  
 ΑΛΛΑ  
 ΚΟΥΤΑ ΣΕ  
 κάποιο συντριβάνι πού  
 δακρύζει και παρακαλεί  
 αυτό τό περιστέρι σ'έκσταση αναπολεί  
 "Όσοι οι θύμψες οι αλλοτινές  
 πρὸς τό στέρεωμα πιά τάρτα γ'αναβλύζον  
 Φίλοι πού φύγατε στον πόλεμο μαυρὸν  
 Και πάλιν στ'ἀποκοιμημένα τὰ νερά  
 Παθαίνουν οι ματιές σας μελαγχολικά  
 Που εἶν'ὁ Ζακόμης ὁ Μπρακ και ὁ Ντεραίν  
 Μέγκριφα μάτια εἶν' τῆς χαραυγῆς τὸ φερόμα  
 ὅπως νά εἶναι πεδαμένοι τάρτα πια  
 Ἄπο ἀσυνήσους ἡ ψυχὴ μου πλημμυρῶν  
 ὁ συντριβάνι γιὰ τὸν πόνο μου δακρύζει  
 ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΦΥΓΑΝΕ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΒΟΡΡΑ ΧΤΥΠΙΣΤΑΝΤΑΙ ΤΩΡΑ  
 Τὸ βράδυ πέφτει ὁ πέλαγος αἱματηρὸ  
 Κῆποι ὅπου ἄφθονο αἶμα σταίζει ἡ ροδοδάφνη ἄνθος παλεμικά

Γκυγιώμ Απολλιναίρ, «Το λαβωμένο περιστέρι και το συντριβάνι»



Πάμπλο Πικάσο, «Guernica»

## Ερώτηση

Επιλέγετε να συνεξετάσετε το καλλιγράμμα του Γκυγιώμ Απολλιναίρ «Το λαβωμένο περιστέρι και το συντριβάνι» με τον πίνακα του Πάμπλο Πικάσο «Guernica», που παρατίθενται πιο πάνω.

Ποια από τις παρακάτω θέσεις είναι η **σωστή**; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας σε 50 περίπου λέξεις.

**α.** Ο πίνακας του Πικάσο επηρέασε τον ποιητή Απολλιναίρ, ο οποίος μιμήθηκε την τέχνη του πρώτου για να αποδώσει ένα παρόμοιο μήνυμα.

**β.** Τα καλλιγράμματα αποτελούν ένα σημείο επαφής της λογοτεχνίας με τις εικαστικές τέχνες.

**γ.** Η μετρική πειθαρχία του καλλιγράμματος βρίσκει το αντίστοιχό της στην οπτική συμμετρία των στοιχείων του πίνακα.

**δ.** Το αντιπολεμικό πνεύμα μπορεί να αναδειχθεί με ένταση μόνο με τη συνεξέταση έργων που στηρίζονται σε εικαστικά στοιχεία.

(μονάδες 20)

## 5. Κ. Π. Καβάφης, «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον»

Σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ', ακουσθεί  
αόρατος θίασος να περνά  
με μουσικές εξαίσιες, με φωνές -  
την τύχη σου που ενδίδει πια, τα έργα σου  
που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής σου  
που βγήκαν όλα πλάνες, μη ανωφέλετα θρηνήσεις.  
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,  
αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που φεύγει.  
Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πεις πως ήταν  
ένα όνειρο, πως απατήθηκεν η ακοή σου  
μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς.  
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,  
σαν που ταιριάζει σε που αξιώθηκες μια τέτοια πόλι,  
πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο,  
κι άκουσε με συγκίνησιν, αλλ' όχι  
με των δειλών τα παρακάλια και παράπωνα,  
ως τελευταία απόλαυσι τους ήχους,  
τα εξαίσια όργανα του μυστικού θιάσου,  
κι αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που χάνεις.

## Ο Παρατηρητής [= Κώστας Βούλγαρης] «Απολείπειν ο Θεός Μικροεπενδυτήν»

Σαν έξαφνα μέσα στην άνοιξη ακουσθεί  
κοπάδι τα «παπαγαλάκια» να περνάν  
και του «Μάαστριχτ» να κλαιν τη μοίρα,  
τις μετοχές σου που τις κράτησες πολύ, τα «κτήματα»  
που βούλιαξαν για τα καλά, ελπίδες για κέρδη  
που βγήκαν όλες φρούδες, μην ανωφέλευτα θρηνήσεις.  
Σαν έτοιμος από καιρό σαν θαρραλέος  
αποχαιρέτα την την Σοφοκλέους που την χάνεις.  
Προ πάντων να μην γελασθείς, μην πεις πως ήταν  
όνειρο, πως απατήθηκε η ακοή σου·  
μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς.  
Σαν έτοιμος από καιρό σαν θαρραλέος  
ετοίμασε τις μετοχές σου να πουλήσεις  
κοφοχρονιά. Γιατί οι «αλογομούρηδες» σε περιμένουν  
κι έχουν τη μηχανή καλά στημένη.  
Με φήμες για υποτιμήσεις οι «καγκελίτες» σε τρομάζουν  
το Κόσοβο είναι κοντά, σου ψιθυρίζουν.  
Και συ σαν έτοιμος από καιρό σαν θαρραλέος  
αποχαιρέτα την την Σοφοκλέους που την χάνεις.

[1992]

Πηγή: *Παρωδίες καβαφικών ποιημάτων, 1917-1997*, συγκέντρωση - παρουσίαση  
- σχόλια Δημήτρης Δασκαλόπουλος, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1998, σ. 197.

### Ερωτήσεις

Διδάσκετε το είδος της παρωδίας και συνεξετάζετε τα δύο παραπάνω ποιήματα. Σε ερώτησή σας προς τους μαθητές και τις μαθήτριές σας για τα χαρακτηριστικά του είδους λαμβάνετε τις πιο κάτω απαντήσεις:

Μαθητής Α: Ο ποιητής που παρωδεί αλλάζει το θέμα του αρχικού ποιήματος.

Μαθητής Β: Ο ποιητής που παρωδεί μιμείται το ύφος του αρχικού ποιήματος.

Μαθητής Γ: Ο ποιητής που παρωδεί δίνει σύγχρονες προεκτάσεις στο ποίημα-αφετηρία, με στόχο την άσκηση κοινωνικής κριτικής.

Μαθητής Δ: Ο ποιητής που παρωδεί διαφοροποιεί πλήρως τη δομή του αρχικού ποιήματος.

5.α. Ποια από τις παραπάνω απαντήσεις είναι **λανθασμένη** και γιατί;  
(μονάδες 8)

**5.β.** Ποια δραστηριότητα από τις ακόλουθες θα θεωρούσατε **καταλληλότερη** για την εμπέδωση των χαρακτηριστικών της παρωδίας ως είδους, με βάση τις μεθοδολογικές αρχές του Αναλυτικού Προγράμματος της Λογοτεχνίας; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας σε 30 περίπου λέξεις.

α. Εξέταση περισσότερων παρωδιών του ίδιου ποιήματος-αφηγητή.

β. Σύγκριση της παρωδίας με μια εικαστική καρικατούρα.

γ. Εξέταση περισσότερων παρωδιών διαφορετικών συγγραφέων και εποχών χωρίς αναφορά στο πρότυπό τους.

δ. Άμεση υπόδειξη του λάθους από τον/την εκπαιδευτικό.

(μονάδες 12)

**6.α.** Να δηλώσετε ποιες από τις ακόλουθες αφηγηματικές τεχνικές, ***in medias res***, ***πρόληψη***, ***αναδρομή***, ***προϊδεασμός/προσήμανση***, μπορούν να διδαχθούν με βάση το καθένα από τα παρακάτω αποσπάσματα. Να γράψετε το όνομα του συγγραφέα, τον τίτλο του έργου του και δίπλα τη σωστή απάντηση. Να αιτιολογήσετε την κάθε επιλογή σας σε 20 λέξεις.

Ενδέχεται σε κάποιο απόσπασμα να αντιστοιχούν περισσότερες από μία τεχνικές.

**ι. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Πατέρα στο σπίτι» (αρχή διηγήματος)**

— Μπάρμπα, βάλε μου λίγο λαδάκι μες στο γυαλί, είπε η μάνα μου, γιατί δεν έχουμε πατέρα στο σπίτι.

— Χωρίς πεντάρα;

— Ναι.

— Και τι έγινε ο πατέρας σου;

— Να, πάει να βρη άλλη γυναίκα.

Ήτο πενταετής παιδίον, ζωηρόν [...], επρόφερον εκάστοτε την φράσιν ταύτην, της οποίας όλον το βάθος δεν ήτο ικανόν να κατανοήση, τόσον ώστε οι άνθρωποι οι μη έχοντες να κάμουν τίποτε, καθώς εγώ, πολλάκις το εκάλουν, και απέτεινον αυτώ την άνω ερώτησιν του μικρού παντοπώλου της γειτονιάς, μόνον και μόνον δια ν' ακούσωσιν από το στόμα του την απόκρισιν.

— Να, πάει να βρει άλλη γυναίκα.

## ii. «Ο Διενής» (Κυπριακή παραλλαγή)

[...]

–Τρώτ' άρκοντες, τζαι πίννετε τζ' εγιώ να σας ξηούμαι.  
Έτυθεν να γυρίσετε της Αραπκιάς τα μέρη,  
που 'ν το τριόλιν πιθαμήν τζαι το αγκάθθιν πήχη;  
Μονονυχτού τα γύρισα μόνος τζαι μανιχός μου  
τζ' εννιά πολέμους έκαμα, ζύν του μεσανύχτου,  
τζ' εννιά βουρκούδκια 'έμωσα, ούλλον μούπτες τζαι γλώσσεσ,  
οι μούπτες έν τους δράκοντες τζι,οι γλώσσεσ έν τους λιόντες.

## iii. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Όνειρο στο κύμα»

Την τελευταίαν φορά οπού εγεύθην την ευτυχίαν ήτον το θέρος εκείνο του έτους 187... Ήμην ωραίος έφηβος, κι έβλεπα το πρωίμως στρυφνόν, ηλιοκαές πρόσωπόν μου να γυαλίζεται εις τα ρυάκια και τας βρύσεισ, κι εγύμναζα το ευλύγιστον, υψηλόν ανάστημά μου ανά τους βράχους και τα βουνά.

## iv. Βισσέντζος Κορνάρος, *Ερωτόκριτος*

Και μεσ στη σκοτεινή φ'λακήν, οπού 'το η Αρετούσα,  
εμπήκα δυο όμορφα πουλιά κι εγλυκοκιλαδούσα.  
Στην κεφαλή της Αρετής συχνιά χαμποπετούσι  
και φαίνεται σου και χαρές μεγάλεσ προμηνούσι.

(Ε' 791-794)

**(μονάδες 20)**

**6.β.** Επιλέγετε να συνεξετάσετε κάποια από τα παραπάνω κείμενα για να διδάξετε τη λειτουργία του χρόνου στην αφήγηση. Ποιο από τα ακόλουθα μαθησιακά αποτελέσματα θα αναμένετε να επιτευχθεί; Να εντοπίσετε **τη σωστή απάντηση** και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε 30 περίπου λέξεις.

**α.** Η συνεξέταση θα επέτρεπε να κατανοηθεί καλύτερα η λειτουργία του χρόνου στην αφήγηση μέσα από περισσότερα του ενός κείμενα που ανήκουν στο ίδιο λογοτεχνικό γένος.

**β.** Η συνεξέταση θα επέτρεπε στους μαθητές και στις μαθήτριες να αναγνωρίσουν αφηγηματικές τεχνικές που συνδέονται με τον ρυθμό της αφήγησης.

γ. Η συνεξέταση θα βοηθούσε δραστικότερα στον λογοτεχνικό γραμματισμό μέσα από τον διάλογο μαθητών και κειμένων, αντί για τη διδασκαλία των συγκεκριμένων αφηγηματικών τεχνικών μέσα από δοσμένους ορισμούς.

δ. Η συνεξέταση των συγκεκριμένων αποσπασμάτων θα βοηθούσε τους μαθητές και τις μαθήτριες να κατανοήσουν τη γραμμική σειρά των γεγονότων στην αφήγηση.

**(μονάδες 10)**

**ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ**